

Aan
De minister van Financiën en Cultuur

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Datum
22 december 2023
Ons kenmerk
Cft 202300135
Pagina
1/7

Uw kenmerk

Bijlage
2

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2023

Geachte mevrouw Maduro,

Op 13 december 2023 ontving het College Aruba financieel toezicht (CAft) de uitvoeringsrapportage (UR) van Aruba over het tweede kwartaal van 2023. Op grond van de Landsverordening Aruba financieel toezicht (LAft) had deze UR uiterlijk op 12 augustus 2023 ingediend moeten zijn.¹ Met dit schrijven ontvangt u de reactie van het CAft op de tweede UR 2023.² In bijlage 1 van deze brief vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing bij deze reactie.

Oordeel

Sinds eind 2021 worden de uitvoeringsrapportages van Aruba met forse vertraging aangeleverd. Het CAft vroeg hiervoor meerdere malen aandacht, onder andere in zijn brieven van 21 juli 2023 en 18 augustus 2023.³ De structureel te late aanlevering van de uitvoeringsrapportages beperkt de mogelijkheid om te kunnen toetsen of de begroting realistisch is of gedurende het jaar nog aanpassing behoeft. Gebrek aan actuele realisatiecijfers beperkt bovendien het budgetrecht van de Staten. Het CAft verzoekt u daarom opnieuw de wettelijke termijn zoals opgenomen in de LAft voor aanlevering van de UR aan te houden.

Ondanks dat het CAft geen formele uitvoeringsinformatie heeft ontvangen, beschikt het wel over actuelere realisatiecijfers van de belastingbaten tot en met september en over het meest actuele beeld van het verwachte resultaat van de overige entiteiten van de collectieve sector. Het CAft heeft deze cijfers ontvangen van Aruba en betrokken bij de beoordeling van de tweede UR.

Op basis van deze informatie verwacht het CAft dat Aruba het jaar 2023 kan afsluiten met een financieringsoverschot van de collectieve sector van circa AWG 170-190

miljoen. Dit is ruim AWG 60 miljoen hoger dan begroot in de tweede ontwerpbegrotingswijziging 2023 en de Najaarsnota van Aruba (OBW). Aruba voldoet daarmee ruimschoots aan de centrale begrotingsnorm in 2023. Het CAft adviseert om de meevaller volledig in te zetten voor schuldaflossing, aangezien het realiseren van additionele investeringen in 2023 niet meer realistisch is. Vanwege de doorwerking van het resultaat naar 2024, verzoekt het CAft Aruba om de begroting 2024 hierop aan te passen.

Toelichting

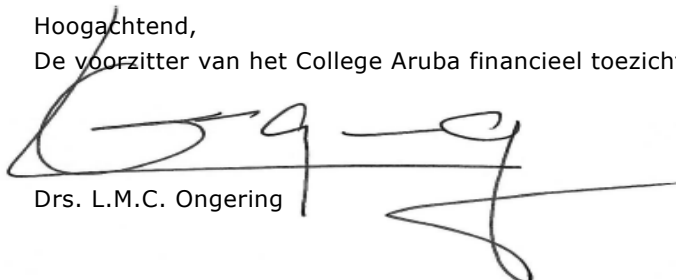
De OBW gaat nog uit van een overschot van AWG 108 miljoen. In zijn advies bij de OBW gaf het CAft aan additionele meevallers van tenminste AWG 20 miljoen te verwachten. Echter, op basis van recentere realisatiecijfers verwacht het CAft dat de belastingbaten in 2023 tussen de AWG 60 en AWG 80 miljoen hoger zullen uitvallen dan begroot. Dit hogere financieringsoverschot wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere realisatie van de loonbelasting, winstbelasting en belasting op bedrijfsomzetten (BBO).

Aan het einde van het tweede kwartaal van 2023 vormen de personeelslasten het grootste aandeel in de totale lasten, namelijk 32 procent. Het CAft merkte eerder in zijn adviezen op dat Aruba in 2023 niet zal voldoen aan de personeelslastennorm, als niet actief wordt ingezet op een verlaging van de personeelslasten.⁴ Uit de tweede UR blijkt dat de overwerkuren stijgen. Het CAft adviseert Aruba om structurele maatregelen te nemen om verdere stijging van de overwerkvergoeding te voorkomen. De rentelasten vallen AWG 9 miljoen hoger uit dan begroot. Gezien de hoge rentelasten van Aruba, die in 2023 reeds 15 procent van de begroting bedragen, benadrukt het CAft het belang van een versnelde schuldafbouw.

Het CAft merkt op dat de realisatie van investeringen sterk achterblijft bij de OBW. Tot en met het tweede kwartaal 2023 is AWG 1 miljoen gerealiseerd aan investeringen, terwijl de nog uitstaande verplichtingen AWG 46 miljoen bedragen. Het CAft constateert een risico op onderbesteding, en adviseert maatregelen te treffen om het investeringsniveau structureel te verhogen.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College Aruba financieel toezicht

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De minister-president van Aruba
De directeur van de Directie Financiën

Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

In tabel 1 is de realisatie weergegeven van het tweede kwartaal voor de jaren 2021-2023. Daarnaast wordt de tweede OBW voor 2023 van Aruba weergegeven.

Tabel 1: Overzicht realisatie gewone dienst (in miljoenen AWG) ⁵

	Realisatie 2e UR 2021	Realisatie 2e UR 2022	Realisatie 2e UR 2023	2e OBW 2023	Percentage ten opzichte van de 2e OBW 2023
Baten	492	643	843	1,649	51%
Directe belastingen	195	266	329	548	60%
Indirecte belastingen	224	285	354	723	49%
Overige baten	73	92	159	378	42%
Lasten	864	672	737	1,521	48%
Personeelslasten	215	215	237	467	51%
Goederen en diensten	84	86	92	208	44%
Rente	121	118	128	263	49%
Subsidie	101	97	106	225	47%
Overdrachten	219	71	83	176	47%
Bijdragen en afschrijvingen	124	86	90	183	49%
Exploitatieresultaat	-372	-29	106	128	83%
Kapitaaldienst					
Kapitaalontvangsten	18	19	19	43	44%
Kapitaaluitgaven	8	10	6	105	6%
Resultaat kapitaaldienst	10	9	12	-62	-20%
Financieringssaldo land	-363	-19	118	66	179%

Bron: eerste uitvoeringsrapportages 2020-2023 en OBW 2023 van Aruba.

Baten

Aruba realiseert tot en met het tweede kwartaal AWG 843 miljoen aan baten, waarvan AWG 684 miljoen aan belastingopbrengsten.

Het CAft verwacht dat de directe belastingbaten voor 2023 tussen de AWG 30 en AWG 35 miljoen hoger uitvallen dan begroot. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan de stijging van de loonbelasting, winstbelasting en dividendbelasting. De verhoogde loonbelasting wordt volgens Aruba verklaard door de stijging van salarissen, die richting het niveau van pre-coronatijd bewegen. Voor wat betreft de winstbelasting, hebben sectoren zoals banken, hotels en de detailhandel in de levensmiddelenbranche, aanzienlijke winstcijfers laten zien in hun voorlopige aangiftes in 2022, wat de forse stijging in het tweede kwartaal 2023 verklaart. Ook de dividendbelasting vertoont een groei van AWG 15 miljoen in vergelijking met 2022.

In het tweede kwartaal realiseert Aruba een bedrag van AWG 354 miljoen aan indirecte belastingen. Het CAft verwacht dat ook de indirecte belastingopbrengsten in 2023 circa AWG 30 miljoen hoger zullen uitvallen dan begroot. Dit kan voornamelijk worden toegeschreven aan de verhoging van de BBO met 1 procent per 1 januari 2023. Bovendien blijkt uit recentere realisatie dat de introductie van de BBO aan de grens per 1 augustus 2023 een positief effect heeft op deze belastingbaten.

Aruba realiseert een bedrag van AWG 159 miljoen aan niet-belastingopbrengsten. Het CAft constateert dat de gerealiseerde baten bij de niet-belastingopbrengsten achterblijft op de begroting. Dit wordt met name veroorzaakt door het uitblijven van de dividenduitkeringen van ATA, Setar, Utilities en de CBA. Het is van belang dat dit zo spoedig mogelijk gebeurt. Het CAft benadrukt het belang van een adequaat dividendbeleid.

Lasten

Aan het einde van het tweede kwartaal van 2023 vormen de personeelslasten met AWG 237 miljoen het grootste aandeel in de totale lasten. Het CAft heeft eerder in zijn adviezen opgemerkt dat de personeelslasten in 2023 stijgen ten opzichte van 2022, en dat daarmee niet wordt voldaan aan de personeelslastennorm.⁶ Uit de tweede UR blijkt dat de overwerkuren ook in het tweede kwartaal 2023 hoger zijn ten opzichte van het tweede kwartaal 2022.

Het CAft verzocht bij de vastgestelde begroting 2023 om de post goederen en diensten naar beneden bij te stellen, vanwege de structurele onderbesteding bij deze post in voorgaande jaren.⁷ Tot en met het tweede kwartaal realiseert Aruba AWG 92 miljoen aan lasten voor goederen en diensten. Op basis van de UR is niet vast te stellen of de onderbesteding het gevolg is van daadwerkelijk lagere lasten, of van een vertraging in het aangaan van verplichtingen. Het CAft herhaalt dat, gebaseerd op de historische trend van onderuitputting, de post goederen en diensten structureel verlaagd kan worden.

De rentelasten bedragen AWG 128 miljoen bij de tweede UR. Dit is 17 procent van de totale lasten voor 2023. Voor het jaar 2023 wordt verwacht dat de rentelasten AWG 9 miljoen hoger zullen zijn dan begroot, als gevolg van de ontwikkeling van de libor-rente. Het CAft wijst op de groeiende rentelasten op de overheidsschuld van Aruba, wat de noodzaak onderstreept om de schuld van Aruba snel af te bouwen.

Kapitaaldienst

De kapitaaldienst toont voor het tweede kwartaal een positief resultaat van AWG 12 miljoen. De baten bedragen AWG 19 miljoen en betreffen grotendeels vrijgekomen afschrijvingen. De lasten van AWG 6 miljoen bestaan voornamelijk uit verstrekte studieleningen. Er is AWG 47 miljoen begroot voor investeringen in 2023, waarvan de realisatie in het tweede kwartaal slechts 2 procent is. Het CAft wijst op een risico op onderbesteding, omdat er onvoldoende tijd resteert om het begrote bedrag dit jaar volledig te realiseren.

Financieel beheer

De aanlevering van de uitvoering- en verantwoordingsinformatie zoals uitvoeringsrapportages en jaarrekeningen dient te worden verbeterd. De afgelopen tijd worden uitvoeringsrapportages bij herhaling te laat aangeleverd. Het gebrek aan voldoende personele capaciteit en financiële middelen speelt volgens Aruba hierbij een belemmerende rol. In het kader van het Landspakket en de routekaart voor financieel beheer wordt er samen met de tijdelijke werkorganisatie gewerkt aan het verbeteren van het begroting- en verantwoordingsproces. Inmiddels is de jaarrekening 2019 aangeboden aan de Algemene Rekenkamer. Aruba verwacht de inhaalactie voor jaarrekeningen eind 2024 af te ronden, terwijl de achterstand in kwartaalrapportages begin 2024 zal worden ingelopen.

Collectieve sector en overheidsentiteiten

In tabel 2 is het voorlopige resultaat voor 2023 van de gehele collectieve sector van Aruba weergegeven, afgezet tegen de realisaties voor de jaren 2021 – 2023.

Voor de entiteiten die tot de collectieve sector behoren geldt dat het resultaat 2023 positief is beïnvloed door hogere overschotten bij de SVb, AZV en ATA. De AZV verwacht een resultaat van AWG 34 miljoen in 2023. Het verwachte overschot is met name toe te schrijven aan een gunstige ontwikkeling van de inkomsten. Het verwachte resultaat van de SVb is AWG 50 miljoen, wat met name wordt verklaard door de gunstige ontwikkeling van de premiebatens. Met de aanpassing van de toeristenheffing vanaf 2023 ontvangt het land nu vooraf middelen in plaats van achteraf via een winstuitkering van ATA. De positieve resultaten van ATA bij de tweede UR maken het waarschijnlijk dat ze in staat zullen zijn om ook in 2024 dividend uit te keren.

Tabel 2: Overzicht resultaat collectieve sector (in miljoenen AWG) ⁸

	Realisatie 2e UR 2021	Realisatie 2e UR 2022	Realisatie 2e UR 2023	2e OBW 2023
Financieringssaldo land (A)	-363	-19	118	66
Exploitatie	-372	-29	106	128
Kapitaaldienst	10	9	12	-62
Resultaat entiteiten (B)	50	41	59	42
AZV	38	-8	17	35
SVb	-6	14	19	50
ATA	13	30	26	0
Serlimar	4	5	-2	0
SEPb	1	0	0	0
UA	0	0	-1	0
Correcties ⁹	-1	0	0	-43
Collectieve sector (A + B)	-313	22	177	108
Tekort/overschot (% bbp)	-6%	0.3%	2.6%	1.7%
bbp	5.555	6.345	6.850	6.850

Bron: eerste uitvoeringsrapportages 2020-2023 en OBW 2023 van Aruba.

Conform artikel 22 van de LAft wijst Aruba samen met Nederland tweejaarlijks, na advies van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van Aruba en in samenwerking met het CBS van Nederland, vóór 1 april aan welke rechtspersonen er met ingang van het volgende begrotingsjaar tot de collectieve sector behoren. Voor 2023 en verder benadrukte het CAft bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het belang van een eenduidige benadering voor de landen (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) bij de vaststelling van de samenstelling van de collectieve sector. In dat kader werkt Aruba momenteel samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van Aruba en CBS van Nederland om het proces van vaststelling van de collectieve sector te optimaliseren. Het CAft heeft weinig zicht op de voortgang van dit traject en blijft benadrukken dat een spoedige vaststelling van de collectieve sector, inclusief een eventuele herziening van de samenstelling van de collectieve sector, van belang is.

Schuldpositie

In het tweede kwartaal nam de schuld van Aruba af met AWG 131 miljoen tot een bedrag van AWG 5.630 miljoen. De schuldquote bedraagt hiermee 82 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De schuldquote vertoont een dalende trend, grotendeels als gevolg van het noemereffect (groei bbp). Aruba kan echter met de verwachte financieringsoverschotten in komende jaren ook de nominale schuld substantieel verlagen. Hiermee komt het behalen van de doelstelling van een schuldquote van 70 procent van het bbp in 2027 binnen handbereik. Het is van groot belang dat Aruba zijn lasten in 2023 en ook meerjarig beheerst, voor onder andere de rentelasten die zullen stijgen.

Bijlage 2: Eindnoten

¹ Conform artikel 17 van de LAft dient het bestuur uiterlijk zes weken na afloop van ieder kwartaal een UR aan het CAft en aan de Staten te sturen. Voor de tweede UR 2023 was deze datum 12 augustus 2023.

² Op basis van op basis van artikel 17 lid 1 van de Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht (LAft) reageert het CAft op de eerste UR. Het toetsingskader voor de beoordeling van de UR wordt gevormd door de LAft aangevuld met het protocol tussen Aruba Nederland 2019-2021, getekend op 22 november 2018 en de briefwisseling tussen de regering van Nederland en de regering van Aruba houdende de verlenging van het Protocol Aruba Nederland 2019-2021 getekend op 20 januari 2022.

³ Cft, kenmerk Cft 202300072, Tijdigheid aanlevering uitvoeringsrapportage, d.d. 18 augustus 2023. Cft, kenmerk Cft 20230060, Aanlevering eerste en tweede uitvoeringsrapportage 2023, 21 juli 2023.

⁴ Cft, kenmerk Cft 202300107, Advies op basis van artikel 11 lid 2 LAft bij de vastgestelde begrotingswijziging 2023, 18 oktober 2023. Cft, kenmerk Cft 202300111, Advies bij de tweede ontwerpbegrotingswijziging 2023 en Najaarsnota van Aruba, 31 oktober 2023.

⁵ In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

⁶ Cft, kenmerk Cft 202300107, Advies op basis van artikel 11 lid 2 LAft bij de vastgestelde begrotingswijziging 2023, 18 oktober 2023. Cft, kenmerk Cft 202300111, Advies bij de tweede ontwerpbegrotingswijziging 2023 en Najaarsnota van Aruba, 31 oktober 2023.

⁷ Cft, kenmerk Cft 202200165, Advies bij de vastgestelde begroting 2023 van Aruba, 20 december 2023.

⁸ In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

⁹ Ter voorkoming van dubbeltellingen, worden correcties aangebracht. Zo wordt het resultaat van ATA in jaar t als dividend uitgekeerd in jaar t+1.